

RAPPORT: VAR-PROJEKTET

SVENSK ELITFOTBOLL

2021-01-29

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	3
Bakgrundsbeskrivning	4
Det sportsliga perspektivet	7
Domare och VAR.....	12
Tekniska lösningar för VAR	14
Ekonomi.....	16
Synpunkter från supportergruppen	18
Summering och slutsatser	19
Begrepp och termer	20

Bilagor:

1. Remissvar från SFSU ang. VAR

INLEDNING

I november 2018 fattade Svensk Elitfotbolls (SEF) medlemsmöte beslut om "uppdra till SEF att tillsätta en arbetsgrupp tillsammans med Svenska Fotbollförbundet (SvFF) för att ta fram förutsättningar för att eventuellt införa VAR i elitfotbollen i Sverige i framtiden".

Efter ett gemensamt arbete mellan SEF och SvFF fattade Svenska Fotbollförbundets styrelse i december 2019 ett beslut om att tillsätta en utredning av vad det skulle innebära att införa VAR i Sverige.

Projektgruppen har bemannats av SEF och SvFF, med SEF som sammankallande. Samma sak gäller styrgruppen. I den senare har även representation från SEF-föreningar funnits.

Fokus har legat på att sammanställa en rapport som försöker klarlägga hur VAR typiskt sett används, hur det rent praktiskt går till att implementera VAR, ekonomiska konsekvenser samt påverkan på den svenska fotbollen av att införa VAR. Dessutom har supportrarna genom SFSU yttrat sig om vad de anser att ett införande av VAR i Sverige skulle innebära.

Arbetet har genomförts utifrån fem huvudsakliga områden där vardera områdes specialister har inventerat och analyserat befintliga VAR-lösningar, utvärderat konsekvenser av dessa samt bedömt rimliga lösningar för Sverige. De ekonomiska konsekvenserna för varje specifikt område samt de totalekonomiska effekterna har summerats under egen rubrik.

BAKGRUNDSBESKRIVNING

IFAB, The International Football Association Board, är sammansatt av de fyra brittiska förbunden (England, Scotland, Wales och Nordirland) samt FIFA, som representerar alla övriga länder. IFAB ansvarar för upprätthållandet och utvecklingen av Laws of The Game – i Sverige benämnt Spelregler för fotboll. Deras vision är att både förbättra och utveckla sporten samtidigt som de vill skydda dess själ.

Utdrag ur IFAB:s vision:

As the only body authorised to decide and agree changes to the Laws of the Game, we listen to the football community, with the goal to improve and develop the game for players, match officials and fans while protecting and strengthening the spirit and simplicity of football. (theifab.com)

Den 3 mars 2018 fattade IFAB beslut om att sanktionera användandet av VAR i fotboll. Beslutet föregicks bland annat av ett forskningsprojekt som analyserat användandet av VAR i över 1000 matcher och där resultaten visade att användandet av teknologin bakom VAR förbättrade kvaliteten i domslut.

Samtidigt fattades beslut om ett gemensamt program med syftet att säkerställa kvalitet och likformighet i användandet av VAR. Programmet går under namnet Implementation Assistance and Approval programme, IAAP. Det består av fem steg, nödvändiga att gå igenom för det land som fattat beslut om att implementera VAR.

För att inleda processen enligt IAAP behöver formella beslut om implementering ha fattats och ekonomin för att göra det ska finnas. I åtagandet ingår också att aktuellt land ska ha en bemannad organisation på plats, dedikerad för frågan. Hastigheten i processen har varierat stort i olika länder och antalet månader per steg i bilden nedan ska ses som en minimirekommendation. Det normala tycks vara att länder och ligor fattar beslut om att införa VAR först och utöver de grundläggande delarna ovan, hanterar alla praktiska frågor därefter, som en del av IAAP.

IAAP Implementation requirements

FIFA®

Fig 1: De fem stegen i IAAP.

Vem gör vad

Det krävs i huvudsak fyra roller för att bemanna en VAR-lösning. Beroende på tävling kan varje roll besättas av fler än en person.

- VAR – Video Assistant Referee. Huvudansvarig för att granska aktuella incidenter. VAR är alltid utbildad domare, kan vara både domare i karriären och pensionerad domare.
- AVAR – Assistant Video Assistant Referee. Assisterande domare som ska stötta VAR. Behöver också vara utbildad domare.
- RO – Replay operator. Assisterar med att hitta bästa tänkbara upptagningar och vinklar för granskning och bedömning av situationer. Inte nödvändigtvis utbildad domare.
- Technical Assistant – Teknisk assistent. Säkerställer att all teknik fungerar som den ska.

Den första juli 2020 tog FIFA över ansvaret för den praktiska implementeringsprocessen samt kvalitetssäkring av den teknik som används. IFAB är fortfarande ansvarigt för VAR-protokollet, som finns inarbetat som en egen del i Laws of The Game.

I fotbollens spelregler regleras hur fotboll ska spelas världen över. VAR-protokollet specificerar hur och när VAR ska användas. VAR-protokollet justeras kontinuerligt, tillsammans med övrigt innehåll i Laws of the Game. Utvecklingen av protokollet sker i takt med att erfarenheter från mästerskap och ligor analyserats och lett till förändringar av vilka situationer som granskas och hur det görs. Det senaste VAR-protokollet gäller för säsongen 2020-2021. Kommande års protokoll fastställs på IFAB:s årsmöte i mars 2021.

Utvecklingen framåt

VAR är under utveckling på ett sätt som kommer påverka hur systemet används och implementeras på sikt. VAR är en del av FIFA:s innovationsplattform och vision 2020–2023, där man har en uttalad vision om att dra nytta av nya tekniska innovationer, för fotbollens bästa.

Under 2019 samlade FIFA ett antal företrädare från domarsidan, IFAB samt ett tjugotal medlemsländer med intresse för VAR, till en workshop där man enades om tre grundläggande principer för den fortsatta utvecklingen av VAR:

- Fortsatt utveckling av mer korrekt information för att assistera beslutsprocessen under match,
- Jobba för att göra granskningsprocessen så effektiv som möjligt,
- Göra VAR-teknologin tillgänglig i alla delar av fotbollen genom att hitta mer kostnadseffektiva lösningar.

Baserat på dessa tre principer enades man om ett antal prioriterade projekt fram till 2022. En generell insikt har varit att teknik och AI kommer spela en stor roll för möjligheten att leverera på de principer som sattes upp.

Under 2020 har ett antal events genomförts inom ramen för innovationsprogrammet, där man bland annat fördjupat sig i VAR "light". Ambitionen är att ta fram kostnadseffektiva lösningar som flertalet länder skulle ha råd att implementera. Nästa steg är nu att presentera sina resultat för FIFA och IFAB.

Hur utvecklingen som sker kan komma att påverka en eventuell svensk implementation är svårt att säga. Sammantaget kan vi konstatera att det är ett område som fortfarande är relativt nytt och som kommer förändras under de närmsta åren.

Fig 2: Illustration av de prioriteringar som togs fram utifrån principerna man enats om för utvecklingen av VAR.

DET SPORTSLIGA PERSPEKTIVET

Länder och mästerskap med VAR idag

De 20 högst rankade länderna i UEFA:s nationsranking har samtliga infört VAR i sina ligor, per 2020. Totalt har 25 länder i Europa infört VAR, varav 16 ligor har använt systemet under flera säsonger.

I de länder som fortfarande inte infört VAR i sina ligor så fortsätter ligaspelet på precis samma sätt som tidigare, utan tekniska hjälpmedel för domarna.

- **VAR used at**
 - 37 countries
 - over 90 different competitions
- **Approval of implementation through IAAP** (Implementation Assistance and Approval Programme)
- **Currently no FQP certified VAR systems**
 - List of inspected systems on [FIFA website](#)

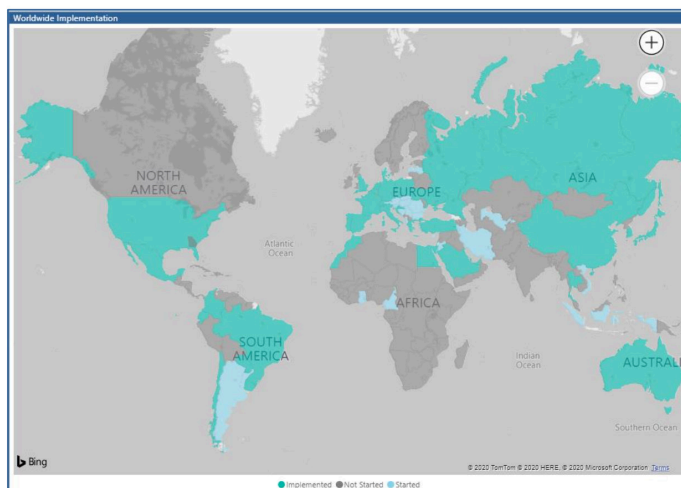

Fig 3: Karta över länder som har VAR.

I europeisk ligafotboll introducerades VAR i Tyskland och Italien säsongen 2017-2018. Från säsongen 2020-2021 använder UEFA systemet både i gruppspel och slutspel i Champions League och Europa League, på herrsidan. EM-slutspelet 2021 kommer också att genomföras med VAR i samtliga matcher. Det är ännu ej klart hur Europa Conference League ska hanteras.

VAR in UEFA Competitions Roll Out

Fig 4: UEFAs roll-out av VAR.

FIFA har sedan VM-slutspelet 2018 använt VAR i samtliga matcher på herrsidan. På damsidan har de använt VAR i slutspel sedan VM 2019.

Användande av VAR i praktiken

I VAR-protokollet framgår vilka situationer som granskas. Samma protokoll gäller för alla som använder VAR, oavsett land, liga och mästerskap. De inledande säsongerna granskades ett större antal situationer än idag vilket orsakade många avbrott i matcherna. I takt med att protokollet utvecklats och i syfte att minska antalet avbrott granskas numera färre typer av situationer. Dessutom har samarbetet mellan VAR-domaren och matchens huvuddomare förfinats, vilket också gjort att avbrotten blivit färre och att varje VAR-beslut kräver mindre tid.

Engelska Premier League följs av en stor tv-publik världen över och allt som sker under matcherna där får alltid en stor uppmärksamhet. Detsamma gäller införandet av VAR och den effekt som VAR-besluten har fått på matcherna. VAR-granskningarna har lett till starka reaktioner och den stora noggrannhet som tekniken möjliggör leder i England till att granskningarna tar relativt lång tid. Trots det upplevs det inte heller alltid att rätt beslut tas. Avbrotten skapar frustration och leder i sin tur till en delvis felaktig bild av hur VAR är tänkt att användas.

Under match

VAR-domaren granskar hela tiden spelet från VAR-rummet. Om vederbörande ser en situation som han bedömer kan leda till ett nytt domslut så kan han agera på tre sätt:

- Silent check - granskning utan att informera huvuddomaren
- Check - granskning där huvuddomaren informeras om granskningen
- Review - huvuddomaren ombeds att granska situationen

Om det är en situation som är under check av VAR så ska huvuddomaren peka på sin öronsnäcka för att visa för spelare, publik och tv-tittare att en situation VAR-granskas. Om VAR anser att situationen ska granskas via en review så måste VAR omedelbart informera huvuddomaren om detta så att denne kan agera och fördröja en eventuell återstart av spelet. Domaren kan välja att avfärda VAR-domarens rekommendation att göra en review.

De situationer som granskas måste ha inträffat efter

att det bollförande laget har "gained possession" och inlett anfallsfasen "attacking phase possession (APP)". Detta kan antingen vara vid en fast situation (avspark, inspark, frispark, hörna, inkast) eller att laget i det öppna spelet fått kontroll över bollen.

Domaren kan aldrig be om granskning av andra situationer än de som löpande granskas från VAR-rummet.

En betydelsefull erfarenhet som gjorts av de ligor som implementerat VAR är vikten av att kommunicera med publiken på arenan så att de får en förståelse för att en VAR-granskning ska genomföras och vilken typ av situation som granskas. Om det finns storbildsskärm på arenan får publiken information om vilken situation som videogranskas. Lika viktigt är det att tv-publiken förstår vad som händer på plan och när en VAR-granskning sker får även den publiken information om vilken situation som bedöms, både via grafik och kommentering.

En annan erfarenhet är att det är viktigt att säkerställa att de kommunikationssystem som domarna använder är pålitliga så att domarna känner sig trygga med att kommunikationen med VAR-rummet fungerar.

Centralt är också att de olika tekniska systemen (goal line technology, virtual offside line, tv-kameror, domarnas kommunikationsutrustning) är synkade och fungerar pålitligt. Dessutom måste de kameror som används vara synkade sinsemellan så att de situationer som granskas visas tidsmässigt på samma sätt oavsett kamera.

Match Changing Situations

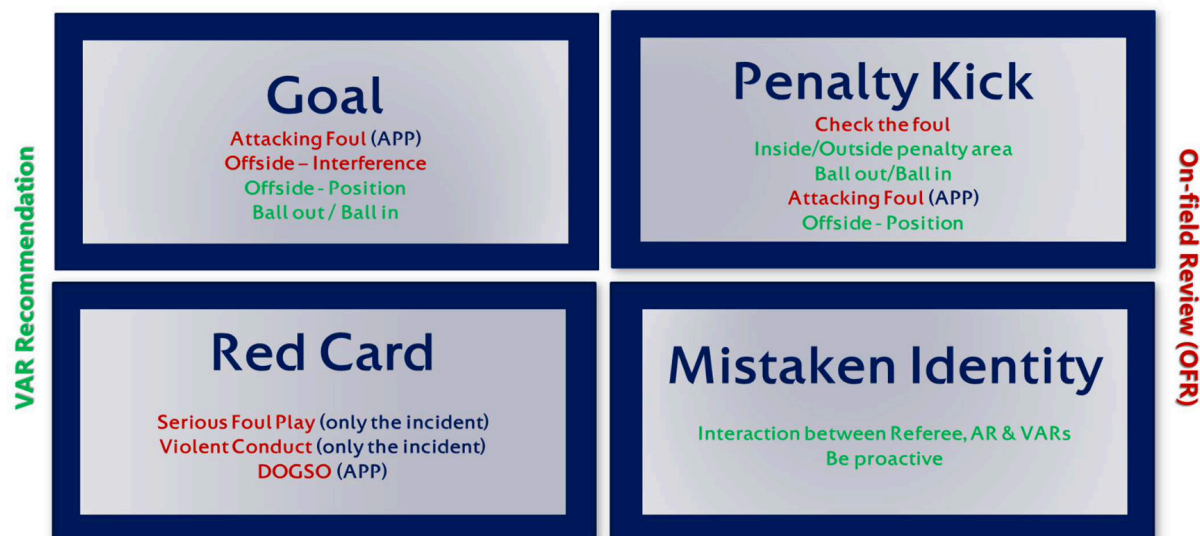

Fig 5: De fyra situationer som ska granskas enligt VAR-protokollet.

Vilka situationer granskas?

IFAB definierar endast fyra specifika situationer i sitt protokoll. De situationer som VAR-granskas delas upp i objektiva (gröna) och subjektiva (röda). De objektiva är offsidepositioner, om en straffsituation har skett inom straffområdet, om bollen passerat mållinjen samt Mistaken Identity. Övriga situationer är subjektiva, det vill säga sådana där besluten baseras på domarens bedömning.

Även om beslutet formellt alltid är huvuddomarens så är det i praktiken så att vid en bedömning av en objektiv situation fattar VAR-domaren beslutet och huvuddomaren rättar sig efter det. Huvuddomaren har inget mer att tillföra gällande vad tv-bilderna visar och dessutom skapar detta arbetssätt färre avbrott i matchen.

Vid en bedömning av en subjektiv situation springer huvuddomaren ut till arenans tv-skärm vid sidlinjen (pitch side screen), gör en on-field review (OFR) och fattar beslut i dialog med VAR-domaren. Huvuddomaren fattar det slutliga beslutet.

Vad säger forskningen?

Inför beslutet om att sanktionera VAR 2018 lät IFAB forskare från KU Leuven göra en studie av över 1000 fotbollsmatcher från 20 olika länder. De ville besvara följande frågor:

- Ökar antalet korrekta beslut genom att använda VAR?
- Hur mycket tid förloras vid en VAR-intervention?
- Innebär närvaron av VAR en större känsla av rättvishet och mer fair play?

De fann att antalet korrekta beslut ökade från 93 till 98,8 %. Den absoluta majoriteten, 70 %, av matcherna stoppades inte för en review. De fann vidare att VAR stimulerade korrekta beslut, till exempel fann man att osportsligt beteende i högre utsträckning bestraffades med rätt kort, vilket kan vara gynnsamt för spelets fair play. En summering av studien återfinns i figur 6.

Facts	Explanation
20+ national associations and competitions	Competitions organised by: Australia, Belgium, Brazil, China, CONMEBOL, Czech Republic, England, FIFA, France, Germany, Italy, Poland, Portugal, Qatar, Saudi Arabia, South Korea, The Netherlands, Turkey and the USA.
972 competitive matches	In addition, 693 friendly/training/youth matches have used VARs. These results are not included in the analysis as they are not comparable with 'live' VAR use in competitive professional matches.
57.4% of checks were for penalty incidents and goals	Majority of match-changing situations relate to penalty/no penalty incidents and goals (57.4%). Red card incidents represent 42.1%. Mistaken identity is negligible.
Average of fewer than 5 checks per match	In the 972 matches, there were 4,720 checks for possible reviewable incidents. The vast majority were 'background' checks that did not interfere with the game.
Median check time is 20 seconds	Most checks take place quickly whilst play continues or during the 'normal time' of a stoppage e.g. during the goal celebration. Therefore, there is no impact on the flow of the game.
Initial accuracy for reviewable decision is 93.0%	Without VARs, the quality of decision-making in the match-changing reviewable categories is already very high.
69.1% of matches had no review	The flow of many games has not been interrupted by a review as 672 matches did not have a review. Only 53 matches (5.5%) had more than one review.
Average of 1 ' clear and obvious error ' every 3 matches	Before and during the experiment, statistics clearly show that only 1 decision in 3 matches is a 'clear and obvious error'.
On average a ' clear and obvious error ' was corrected in 18 out of 19 matches	This result is very encouraging considering the short testing period and inevitable human errors in perception, decision-making, unfamiliarity with technology, communication etc.; this should improve over time with more experience, training etc.
Accuracy of final decision with the VAR is 98.8%	The accuracy of reviewable decisions has increased by 5.8% to 98.8%. 100% accuracy is impossible due to human perception and subjectivity in decision-making.
The VAR has a decisive impact in 9% of matches	In 9% of all matches, the VAR had a decisive impact on the outcome of the game. In addition, 25% of matches were positively affected by the involvement of the VAR leading to an initially incorrect decision being corrected.
On-field reviews on average take 2x the time taken by a VAR only review	VAR only review - median time = 35 seconds. On-field review - median time = 68 seconds.
The average time 'lost' due to the VAR, is only 55 seconds of playing time	VARs have a very small impact on overall playing time 'lost' compared with other situations: free kicks (8min 51s), throw-ins (7min 2s), goal kicks (5min 46s) corner kicks (3min 57s), substitutions (2min 57s) etc).

Fig 6: Summering av studien från KU Leuven.

I en artikel från Journal of Sports Sciences från augusti i år menade forskare att VAR är ett exempel på hur teknologi kan stötta beslutsfattande utan att det är tydligt var gränsen går mellan teknik och människa. De studerade 2195 matcher i 13 länder med sammantaget 9732 kontroller (checks) av VAR. Man fann följande:

- Medianlängd på en check låg på 22 sekunder
- Av 9 732 checks resulterade i 795 reviews, det vill säga cirka 8 % av det totala antalet kontrollerade situationer och i cirka 36 % av matcherna.
- On-field review hade en median på 62 sekunder
- Andelen korrekta domslut ökade från 92,1 % till 98,3 %

Konsekvenser av att införa VAR i Sverige

När VAR fungerar som tänkt ökar sannolikheten att domarteamet fattar fler korrekta beslut gällande matchavgörande situationer. Samtidigt kommer det även med VAR uppstå situationer där domarna måste göra en bedömning om ett regelbrott har begåtts eller ej.

Sammantaget visar studier att VAR så som det används idag kommit att bli ett värdefullt hjälpmedel för att upprätthålla fotbollens integritet. Samtidigt som det är uppenbart att VAR skapar mycket känslor eftersom införandet av tekniken förändrar fotbollen.

Om VAR införs i svensk fotboll så kan vi förmoda att matchrytmen kommer att påverkas. Detta konstaterande baseras på erfarenheter från de ligor och tävlingar som redan har infört VAR. Spelarna kommer att få acceptera att matcherna avbryts emellanåt för att VAR-beslut ska fattas av domarteamet. Det kommer att skapa pauser i matcherna och ställa krav på att spelarna respekterar de beslut som tas. Detsamma gäller publiken, både den på arenan och hemma i tv-sofforna. I snitt förlängs en match med VAR mindre än en minut men i någon mån påverkas alla målgrupper och det är viktigt att ta hänsyn till i dialog med intressenter. För att minska spelarnas och publikens reaktioner är det centralt att information gällande vilken situation som granskas och varför. Detta för att skapa en större förståelse och acceptans för de VAR-beslut som tas.

Sportsligt kan vi, baserat på statistiken, anta att vi får fler matcher med en högre andel korrekta domslut, vilket leder till en mer rättvis bedömning. Sedan går det naturligtvis att argumentera för att det under en fotbollsmatch uppstår en mängd andra situationer som inte granskas och som kan påverka resultatet på ett eller annat sätt. Den typen av subjektiva bedömningar kring vad som är rätt och fel att granska och vad som faktiskt påverkar spelet mest kan alltid diskuteras. Det är en fin avvägning mellan korrekta resultat och hur nerven och själen i spelet behålls intakt.

Spelare och publik kommer att få uppleva fler avbrott i spelet i väntan på beslut i situationer som på något sätt VAR-granskas (check eller review). Dessutom kommer det emellanåt uppstå situationer i samband med mål där själva målfirandet visades sig förgäves eftersom vissa mål i efterhand inte godkännts efter VAR-bedömning. Hur kommer detta att påverka spelarna och publikens känsla för själva matcherna? Ett eventuellt införande av VAR i Sverige bör ha stort fokus på att minimera risken att denna känsla äventyras.

DOMARE OCH VAR

Hur arbetar domarna med VAR?

För domarkåren har införandet av VAR inneburit en möjlighet att använda teknologi som stöd i arbetet och i förlängningen kunna göra ett bättre jobb. Den grundläggande tanken med systemet är att få uppenbara misstag att försvinna, med så liten synlig påverkan som möjligt. Arbetet sker under devisen "minimal störning, maximal nytta". Med andra ord skall VAR endast användas vid uppenbara fel samt allvarliga missade händelser, i enlighet med tidigare beskrivet. Arbetet utgår i grunden ifrån VAR-protokollet men det praktiska arbetssättet, tolkningar av protokollets situationer och liknande kan göra att det för en konsument av fotboll kan uppfattas som att VAR används på olika sätt.

Fördelen med VAR för en domare blir att de situationer som kontrolleras med högre säkerhet får ett korrekt resultat. I övrigt fungerar domarens uppdrag precis som tidigare och beslut fattas precis som innan VAR fanns. Det är viktigt att poängtera att domaren har samma ansvar som tidigare och att det ansvaret inte kan eller ska läggas på någon annan. VAR träder endast in när uppenbara misstag skett. Något som statistiken också visar stämmer.

Utbildning av en svensk VAR-domarkår

Som en del i en implementering av VAR genomförs utbildning av domarna. Bedömningen är att den svenska utbildningen bör inledas cirka ett år innan systemet ska användas skarpt. För Sveriges del innebär det att man skulle använda våren till teoretisk och praktisk utbildning och hösten till att döma matcher med VAR offline.

Det är möjligt att korta ner utbildningen vid behov men en utbildningsperiod på mindre än sex månader är inte önskvärt. I Tyskland utbildade man under 1,5 år innan VAR användes skarpt och i Polen genomfördes utbildningen på 2,5 månader. Det sista exemplet får anses extremt och där användes VAR bara en match per omgång inledningsvis för att senare utöka successivt under säsongen. Först i omgång 19 använde alla matcher i omgången VAR. En kortare utbildningsperiod än ett år skulle alltså för Sveriges del kunna innebära att VAR fasas in i Allsvenskan, likt den polska modellen.

Det finns två roller kopplade till domarna, VAR och AVAR. För att vara aktuell som VAR-domare behöver man vara aktiv eller pensionerad domare på högsta nivå. För att bli AVAR krävs att man är kvalificerad domare eller assisterande domare.

Utbildningsmomenten för en VAR-domare är en del av de fem stegen i IAAP:s implementeringsprocess och följer matrisen nedan. Innehållet i utbildningen utvecklas kontinuerligt och antalet klipp och matcher kan variera mellan länder. Det exakta utbildningsinnehållet fastställs efter att ett land anmält intresse för att implementera VAR. Utöver de formella utbildningsmomenten är studieresor för praktiskt kunskapsutbyte prioriterat, för att lära mer av de länder som redan idag använder VAR.

I Sverige har vi idag två UEFA-utbildade domare, med kompetens att utbilda andra domare till VAR-domare. Rent praktiskt genomförs träningsmomenten som en mix av digital och fysisk utbildning.

Education	Step	Details	Referee	VAR	AVAR	Replay operator
Theory	1	Principles and practicalities, 4 categories, clear and obviously wrong, communication, etc	continuous	continuous	continuous	continuous
Offline	2A	Familiarisation	-	1x1 hour	1x1 hour	1x1 hour
	2B	Application of protocol (level1)	-	3x 25 clips (simple situations)	3x 25 clips (simple situations)	3x 25 clips (simple situations)
	2C	Application of protocol (level2)	-	3x 25 clips (complex situations)	3x 25 clips (complex situations)	3x 25 clips (complex situations)
	2D	Live match (Without contact to on-field referee)	-	1x full match	1x full match	1x full match
	2E	Live match (with surrogate referee)	-	1x full match	1x full match	1x full match
Live non-competitive	3A	Simulated situations	4x session of various incidents	4x session of various incidents	4x session of various incidents	4x session of various incidents
	3B	Short 'staged' matches	2x short match	2x short match	2x short match	2x short match
	3C	Youth, lower leagues or friendly matches	2x full match	2x full match	2x full match	2x full match

Fig 7: Utbildningsstegen enligt IAAP.

Bemanning

Utbildningsbehovet för Sverige baseras på följande:

- Då VAR används behövs sammanlagt 6 domare, HD, AD (2), 4:e, VAR samt AVAR.
- Varje omgång i Allsvenskan kräver 16 VAR-domare (8 VAR och 8 AVAR).
- Varje omgång kräver 32 huvuddomare, vilka är de som också ska utbildas till VAR-domare, 8 i AS, 8 i SE samt 16 VAR och AVAR.
- Det är rimligt att en proffsdomare kan döma 1 match och vara VAR i 1 match per omgång.

För att täcka behovet av VAR och AVAR behöver utbildning ske av samtliga 23 elitdomare herr, 4 FIFA damdomare samt ett antal som precis har avslutat sin karriär. Det finns internationella exempel från bland annat Italien som använder pensionerade domare som VAR-domare under ett antal år efter deras aktiva domarkarriär, med gott resultat.

Sammantaget skulle Sverige i så fall kunna utbilda cirka 30 VAR-domare, vilket skulle vara tillräckligt.

Konsekvenser av VAR för den svenska domarkåren

För domarkåren är VAR ett tekniskt hjälpmedel i syfte att bli bättre på det jobb man är satt att utföra. VAR används idag relativt brett och den omedelbara konsekvensen av att inte införa VAR blir att våra domare får det svårare att bli uttagna till mästerskap.

Det är fullt möjligt för våra svenska domare att få utbildning av UEFA, precis som ett par av våra svenska domare också fått. Men om de inte i sin vardag använder VAR i är det troligt att de i längden halkar efter kompetensmässigt, vilket leder till att FIFA/UEFA kommer välja andra domare till sina mästerskap. Det i sin tur innebär att de svenska domarna inte får den internationella träning som också är viktig för deras erfarenhet och kompetensutveckling.

TEKNISKA LÖSNINGAR FÖR VAR

I den svenska elitfotbollen har vi under ett antal år utvecklat en teknisk infrastruktur som kopplar samman arenorna i Allsvenskan och Superettan. Vi har i det här projektet därför studerat de system och mjukvaror som är certifierade av FIFA med målet att optimera möjligheterna utifrån redan befintlig infrastruktur och nätverk på de svenska arenorna.

15 olika tekniska VAR-system och 8 olika leverantörer av kommunikationstjänster för domare ingår i listan. De av FIFA godkända systemen är ganska olika och täcker allt från ren mjukvara till full leverans som inkluderar all hårdvara, bilarna exkluderat. Oavsett vilket eller vilka som system som används krävs alltid en viss lokal anpassning. Det skulle vara fallet även i Sverige.

FIFA har en pragmatisk syn på hur VAR implementeras, med några minimikrav samt en relativt granulär procedur för test och godkännande av vald strategi. Den proceduren utgör en del i steg tre i IAAP-processen. Stor vikt läggs vid utbildning och träning av såväl domare som teknisk personal eftersom det är avgörande för en framgångsrik VAR-produktion.

Som ett lämpligt referenscase har projektet också studerat hur våra grannar i danska Superligan tagit sig an VAR-implementationen. Till detta har också FIFA:s referensligor studerats, som ytterligare matnyttig information i vägen framåt.

Vilka arenor kan ha VAR?

Alla arenor i Allsvenskan kan ha VAR utifrån ovan beskrivna förutsättningar. Arenorna i Superettan skulle också i princip kunna ha VAR, med förbehållet att kameraplatser kan behöva ses över.

För- och nackdelar med olika lösningar

En decentraliserad lösning betyder normalt sett att en teknisk person hyrs in lokalt för att minimera resekostnader. Det riskerar att skapa begränsad kompetens och erfarenhet av VAR-teknik, då dessa jobbar med färre matcher/person. Å andra sidan kan det ses som en fördel att ha VAR-personal på plats på arenan och en mobil lösning är mer flexibel.

En i huvudsak central lösning skapar motsatsen, stor erfarenhet av driften. En central lösning kan också fungera som stöd till mobila produktioner.

Alla lösningar förutsätter en hög teknisk kvalitet på systemen och förutsatt det finns egentligen inget i de studier som projektet gjort som tyder på att en central lösning medför en högre risk än en lokal, det vill säga att avståndet mellan arenan och den centrala enheten utgör ett problem.

Lämplig teknisk lösning

Till skillnad från exempelvis Danmark har vi i Sverige alltså en koppling mellan alla arenor i Allsvenskan och Superettan, ett så kallat WAN-nätverk. Det är dessutom kopplat mot en central enhet kallad Sport Media Center (SMC). SMC är i dagsläget lokaliserat på Friends Arena och där sitter personal som taggar matchhändelser och skapar klipp för alla våra matcher i realtid.

Utifrån FIFA:s nuvarande riktlinjer ser vi tre rimliga sätt för att sätta upp det som kallas VOR - Video Operational Room:

- Mobil lösning, exempelvis i en produktionsbuss placerad på arenan.
- Central lösning, ett slags "situationsrum" på en plats kopplad till alla arenor.
- En hybridlösning där man baserat på behov använder sig av båda lösningarna under en säsong.

Givet den tekniska infrastrukturen som redan finns bedömer projektet att en slags hybrid-setup skulle vara det mest lämpliga för Sverige. Möjligen är en sådan lösning också billigare tack vare synergier och minskade reskostnader, det är också erfarenheten som IFAB/FIFA har från andra länders implementationer av VAR.

Uppsättningen skulle utgå från en central enhet, kompletterad med någon eller några mobila enheter för produktionstoppar, backup, eventuella arenor utan Svensk Elitfotbolls WAN samt simulation. Den centrala enheten behöver innehålla 6 arbetsstationer som var och en kan rymma de fyra roller som krävs, VAR, AVAR, RO och teknisk assistent. Den initiala bedömningen är att det, under förutsättning att samma lokaler nyttjas för SMC som VAR, bör finnas synergier i gemensamt nyttjad lokal, teknik samt kompetens.

Effektivt skulle nivån på den tänkta svenska lösningen motsvara Danmarks, även om man där valt en helt mobil lösning, framför allt beroende på att man inte har den struktur vi har i Sverige med en sammankopplad liga. Danmark har 6-7 mobila enheter och en kapacitet på sex samtidiga matcher.

Som ytterligare referens är det strax under den nivå som Bundesliga och Premier League använder. Dessa ligor, som i likhet med Sverige har en central möjlighet, har valt en hybridlösning för sina VAR-implementationer där Premier League med sina 20 klubbar och Bundesliga med 18 klubbar har 6-7 arbetsplatser i sina respektive centrala enheter samt 2-3 mobila enheter som komplement.

EKONOMI

Nedan följer en summering av de kostnader som projektet bedömer uppstår som effekt av ett beslut om att införa VAR. Kostnaderna är summan av information från andra länder, IFAB/FIFA samt egna beräkningar av kostnader för teknik och domararvoden.

Avgränsningar

Följande kostnader och potentiella intäkter är inte med i beräkningarna:

- Personella behov i fotbollens organisationer. Även efter implementering kommer behov finnas av projektledning, sportslig kompetens och löpande kommunikationsresurser.
- Produktifiering som möjliggörs tack vare VAR. Det är troligt att det över tid uppstår kostnader för produktifiering av VAR i till exempel tv-produktion och på andra digitala plattformar.
- Upphandling av teknik. Det är möjligt att längden på teknikavtal skulle kunna påverka kostnaderna positivt men detta ligger inte till grund för beräkningen.
- Synergier och kommersiella intäkter. Naturligtvis finns möjlighet till synergier och nya kommersiella intäkter, tack vare nya arbetssätt. Precis som kostnader för produkter som ännu inte finns är dessa i nuläget svåra att beräkna och har därför inte tagits med.

Implementeringsfasen

I uppstartsfasen av en implementering av VAR krävs tid och involvering av ett stort antal personer. Exempel från andra länder indikerar att ett dedikerat projekt behöver minst ett år, inkluderat träningsprogram enligt IAAP, tekniska vägval och implementation inkluderande till exempel träning och skarpa test på ett stort antal matcher, med en god teknisk nivå.

Viktiga delresurser i ett VAR-projekt under uppbyggnad är till exempel:

- Projektledning
- Tekniska resurser
- Sportslig kompetens
- Domare
- Kommunikationsresurser
- Test och support från FIFA/IFAB

Ovanstående är inte bara nödvändigt för ett framgångsrikt projekt, IFAB medger heller inte igångsättning av en VAR-implementation utan tillräcklig bemanning och finansiering.

Kostnader som uppstår under implementeringen av VAR kan grovt delas in i följande grupper:

- Upphandling och implementering av teknik
- Utbildning av domare och tekniskt ansvariga
- Utbildning av övriga intressenter i och kring sporten
- Projektkostnader, OH

När VAR väl är implementerat och integrerat i verksamheten finns i huvudsak tre kostnadsposter att ta hänsyn till:

- Domararvoden och fort-/utbildning av domare
- Drift, förvaltning och eventuell utveckling av tekniken
- Resekostnader, kommunikationsresurser och liknande OH.

Domarkostnader

Att införa VAR innebär två nya domare per match, det vill säga en förändring från dagens fyra till sex stycken. Med utgångspunkt från dagens arvoden innebär det en ökning jämfört med dagens kostnader med strax under 60 %.

Teknikkostnader med Superligan som referensexempel

Superligan i Danmark har 12 lag som på lika många arenor som spelar 192 matcher mellan juli och maj. Som nämnts saknar Danmark en övergripande teknisk infrastruktur mellan arenorna och man har därför valt en mobil VAR-lösning baserad på 5 enheter (vans) samt 1 tränings- och simulator-enhet. Man använder sig av tv-produktionens 7-12 kamerasignaler för VAR-bedömningarna, men VAR-produktionen i Danmark är inte integrerad i tv-produktionen utan utgör en extra enhet på plats på arenan.

Den mobila strategin kräver lite mer resande, även om avstånden i Danmark sällan kräver övernattningar. Oavsett lösning kräver den tekniska setupen två avlönade resurser per match, en "replay operator VAR". Dessutom en "referee technical assistant" vid sidan om spelplanen.

Superligans årliga totala kostnad för VAR uppskattas till 8-10 miljoner kronor, allt inkluderat.

VAR i Sverige

Med utgångspunkt från den danska nivån har projektet beräknat den årliga kostnaden för VAR i Sverige till 13-15 miljoner kronor.

Beräkningen tar höjd för att Allsvenskan spelas i 240 matcher och att de resekostnader som uppstår oavsett lösning, på grund av Sveriges avstånd är högre än i Danmark.

Det ska påpekas att de löpande kostnaderna för tekniken uppstår i allt väsentligt redan år 1 i projektet, det vill säga under implementeringsfasen. Dessutom kan det uppstå ytterligare tekniska kostnader för till exempel integration med tv-produktionen, om det skulle vara aktuellt.

Summering

Den uppskattade kostnaden för Sverige är i linje med den uppskattning projektet fått från IFAB, även om man där också betonar att det varierar stort beroende på land och ambitioner.

Under året då VAR implementeras, utöver teknik-kostnader, tillkommer kostnader för projektledning, utbildning och liknande enligt beskrivningen ovan. Projektet uppskattar dessa till mellan 3-5 miljoner kronor. Utökade kostnader för domare uppstår först från det år VAR används skarpt.

SYNPUNKTER FRÅN SUPPORTERGRUPPEN

Under Svensk Elitfotbolls, SEF:s, medlemsföreningars årsmöten 2020 fanns frågan om VAR med hos ett antal av föreningarna. Sammantaget har nio föreningar röstat om VAR på årsmötet med följande resultat:

Aktivt emot - AIK, Djurgårdens IF, Hammarby IF, Malmö FF

Avvakta utredningen - IFK Göteborg, IFK Norrköping, Helsingborgs IF, IF Elfsborg, GAIS

Frågan återkommer till ett flertal av föreningarna under 2021, då delvis med den här rapporten som underlag.

Svenska Fotbollssupporterunionen, SFSU, fick under hösten ett antal frågeställningar kring hur de såg på VAR i fotbollen och ett eventuellt införande av VAR i Sverige. I sitt svar till projektet framgår tydligt att SFSU inte anser att VAR ska införas i Sverige (se bilaga 1).

SFSU skriver i sitt remissvar:

”Svenska fotbollssupporterunionen (SFSU)’s medlemmar är eniga och med detta är även SFSU’s åsikt i frågan avgjord. VAR kommer att ta bort känslorna, stämningen och det spontana från fotbollen, och när så sker finns det inget intresse kvar av att uppleva fotbollen på plats. SFSU är därför överens om att VAR inte har någon plats inom Svensk Elitfotboll.”

SFSU menar också att en levande idrott är att föredra framför exakt rättvisa.

SUMMERING OCH SLUTSATS

Som vi konstaterat är VAR ett relativt nytt arbets-sätt, under stark utveckling. Den här rapporten får därmed ses som en nulägesbeskrivning av hur det fungerat hittills och är avsedd att vara ett samlat underlag till stöd för kommande beslut om, och i så fall hur, svensk fotboll bör införa VAR eller ej.

Det kan konstateras att VAR för domarkåren kan liknas vid ett stödjande arbetsverktyg som säkerställer en högre förmåga att bättre utföra sitt arbete. Något som självklart är eftersträvanvärt för dem i en allt mer utsatt situation där alla andra åskådare och intressenter har tillgång till HD-upplösta bilder och reprints, där misstag avslöjas obarmhärtigt tydligt. Att ha VAR i den egna ligan gör också att möjligheten att döma internationell fotboll ökar, i takt med att allt fler mästerskap använder VAR.

För en supporter eller konsument av fotboll kan förändringen som VAR medför uppfattas som ett hot mot den sport de har som sitt kanske största intresse. I tidiga faser av användandet av VAR har många uppstartsproblem fått stor uppmärksamhet, vilket kanske inte är förvånande med tanke på att allt är nytt, men det har också skapat en stor motvilja hos många. Vissa känner en rädsla att ett införande av VAR innebär att deras matchupplevelse, ja rent av själva sporten, förändras till det sämre. Andra betonar att fotbollen blivit för kommersialiserad och att det inte finns något som heter exakt rättvisa. Ytterligare andra supporterröster kräver att VAR införs för att få bort den orättvisa de upplever att deras lag utsätts för. Åsikterna är alltså väldigt kluvna hos olika delar av fotbollens besökare och supportrar, vilket är rättvist att notera.

Ur ett tekniskt perspektiv är ett VAR-projekt omfattande men för den svenska fotbollen fullt hanterbar då svensk elitfotboll redan har en väl utbyggd teknisk infrastruktur. Tekniken driver däremot kostnader som tillsammans med ökade kostnader för domarkåren blir betydande. Kostnaden per match skulle, baserat på projektets beräkningar, vara cirka 55 000–60 000 kronor.

Oavsett ovan är det, givet hur VAR nu prioriteras internationellt, troligt att det kommer finnas en extern förväntan om att alla länder över tid implementerar VAR på ett eller annat sätt. Svensk fotboll på elitnivå och våra domare riskerar att hamna på undantag om resten av Europa har VAR som standard. Även ett beslut att stå utanför VAR får alltså mycket omfattande konsekvenser. Allt detta behöver vägas in och tas noggrann hänsyn till i de beslut som ska fattas. Framför allt är det mycket viktigt att ett eventuellt beslut om införande av VAR tas med utgångspunkt från att kunna minimera de oönskade negativa exempel som tidiga införanden uppvisat på upplevelsen av fotboll. Om VAR kan vara ett stöd till domare och ge högre rättvisa är det önskvärt, men det får inte riskera att förstöra tempot och dramaturgin i upplevelsen av fotboll. En stark rekommendation är därför att ta de perspektiv som rapporten belyst i beaktande och ta stor hänsyn till alla målgruppers behov i det fortsatta arbetet i syfte att säkerställa en framgångsrik process. Oavsett vilket beslut som fattas.

BEGREPP OCH TERMER

Assistant Referee (AR) – assisterande domare.

Assistant Video Assistant Referee (AVAR)* – Assisterande domare som ska stötta VAR. Behöver också vara utbildad domare. En AVAR bevakar livehändelser, håller koll på alla incidenter och kommunicerar utfallet av VAR.

Attacking possession phase (APP) – "Startpunkten" för en möjlig VAR-bedömning gällande mål, straffsituation eller ett DOGSO-regelbrott. Det är starten av anfallet som ledde till ett mål, straffsituationen eller ett DOGSO och, om det är relevant, hur bollinnehavet erövrades i starten av den här fasen.

DOGSO – Förkortning av denying an obvious goal-scoring opportunity – förhindrande av en tydlig målchans.

Goal Line Technology (GLT) – tekniskt hjälpmedel som avgör om bollen passerat mållinjen eller inte.

IAAP – Implementation Assistance and Approval programme. IAAP består av fem steg, nödvändiga att gå igenom för det land som fattat beslut om att implementera VAR. Det normala tycks vara att länder och ligor fattar beslut om att införa VAR först och hanterar alla praktiska frågor därefter, som en del av IAAP.

IFAB – The International Football Association Board. IFAB är sammansatt av de fyra brittiska federationerna (England, Scotland, Wales och Nordirland) samt FIFA, som representerar alla övriga länder. IFAB ansvarar för upprätthållandet och utvecklingen av Laws of The Game – i Sverige benämnt Spelregler för fotboll. Deras vision är att både förbättra och utveckla sporten samtidigt som de vill skydda dess själ.

On-field review (OFR) – när domaren beslutar sig för att granska en situation i domarområdet – referee review area (RRA).

Referee review area (RRA) – 'synlig' plats utanför spelplanen där domaren kan granska en situation.

Replay operator (RO)* – Person med teknisk kunskap som assisterar VAR i video operation-rummet (VOR) med att hitta bästa tänkbara upptagningar och vinklar för granskning och bedömning av situationer. Inte nödvändigtvis en utbildad domare.

Review assistant (RA)* – person som assisterar domaren i domarområdet – referee review area (RRA).

Silent check – när VAR tittar på ett domslut eller en incident utan att meddela detta till domaren (ingen klar förseelse identifierad).

Video Assistant Referee (VAR)* – Huvudansvarig för att granska aktuella incidenter. VAR är alltid utbildad domare, kan vara både domare i karriären såväl som pensionerad domare.

Virtual Offside Line (VOL) – virtuell grafisk offsidelinje som visas i tv-sändning och för domarteamet.

Video operation room (VOR) – rummet eller platsen där VAR, AVAR och RO tittar på matchen, och där de har individuell access till, och kontroll över, tv-rättighetsinnehavarens reprisbilder. Rummet eller platsen kan på, eller i närheten av, arenan eller på en mer central plats som ett matchcenter.

Bilaga

Remissvar från SFSU: ang VAR

Fotbollens framsteg i Sverige har kommit tack vare sin publik och den stämning som supportrar över landet gemensamt skapar från läktarna under matcherna. 2020 har visat hur viktig publiken är för idrotten. Svenska fotbollssupporterunionen (SFSU)'s medlemmar är eniga och med detta är även SFSU's åsikt i frågan avgjord. VAR kommer att ta bort känslorna, stämningen och det spontana från fotbollen, och när så sker finns det inget intresse kvar av att uppleva fotbollen på plats. SFSU är därför överens om att VAR inte har någon plats inom Svensk Elitfotboll.

Det finns en fundamental skillnad i våra medlemmars syn på fotboll jämfört med vad VAR ger uttryck för. SFSU's medlemmar anser att fotbollen handlar om människor. De som utövar idrotten, de som ska döma och de som följer den på plats. VAR anses behandla fotbollen som en exakt vetenskap där tekniken och de som följer idrotten på avstånd, via TV, ges företräde. Enligt SFSU's medlemmar är den oundvikliga fördröjning som VAR-granskningen skapar, oavsett hur begränsad form man än väljer, något som kommer att skada sporten på både kort och lång sikt. Införandet av VAR anses ske på bekostnad av spontanitet och de känslor som SFSU anser vara fotbollens signum och kärna.

Genom att införa VAR blir fotbollen en sport för tv-tittarna, snarare än för en arena med publik. Vilket vi från ett supporterperspektiv enbart ser negativa konsekvenser med. Det minskar intresset för att besöka fotbollsmatcher, vilket i sin tur drabbar stämningen, engagemanget och ekonomin för våra klubbar och fotbollen i stort. Från vårt perspektiv är det uppenbart att ha publik på plats är det viktigaste för både vår idrott och våra föreningar.

Om det anses att absolut rättvisa trots detta är att föredra framför en levande idrott så är VAR fortfarande fel väg att gå. Det sker fortfarande många domarmsstag tekniken till trots, och diskussionen kring domslut har sällan varit så levande som efter att VAR införts. Det enda som skett är en förflyttning av vad som diskuteras.

I diskussionen med våra medlemmar utifrån de fyra situationerna som diskuteras i VAR-protokollet har SFSU's medlemmar konstaterat att det inte bör användas VAR vid någon av dessa situationer. I det långsiktiga perspektivet har alltså Sverige endast att vinna på att avstå från att införa VAR. Svensk fotboll kan genom att avstå VAR fortsätta att agera en motpol till många ligor ute i Europa där fotbollen snarare ses som en tillrättalagd produkt snarare än en folkrörelse.

Svenska Fotbollssupporterunionens medlemmar genom Styrelsen